



Aangetekend

Nationale Ombudsman
De heer mr. R.F.B. van Zutphen
Postbus 93122
2509 AC Den Haag

Datum
4 april 2024

Ons kenmerk
2024-010207

Uw brief van
16 februari 2024

Contactpersoon

Uw kenmerk
1858098

Onderwerp
Onderzoek CTER-signaleringen

Geachte heer Van Zutphen,

Met belangstelling hebben we kennisgenomen van het afschrift van de brief van 16 februari jl. waarin u de minister van Justitie en Veiligheid informeert over het onderzoek dat u start naar de behandeling van burgers met een aan terrorisme of extremisme gerelateerde signalering op hun naam. U geeft in deze brief aan dat u hierbij ook de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) zult bevragen als onderdeel van het onderzoek dat u uitvoert.

De AP zal vanzelfsprekend alle medewerking verlenen aan het onderzoek. Zoals bekend zijn wij immers de toezichthouder op de verwerking van persoonsgegevens door politie en justitiële diensten. En uw hulp daarbij is zeer welkom. In deze brief schetsen wij alvast de geldende regelgeving, de bevoegdheden van de AP inzake de CTER-signaleringen en de daarbij horende mogelijkheden van de AP om burgers te beschermen wanneer er sprake is van een onbehoorlijke, onrechtmatige of niet te verklaren verwerking van hun persoonsgegevens.

CTER-signaleringen en de verwerking van persoonsgegevens

Als politieke en justitiële diensten aanleiding zien om een aan terrorisme of extremisme gerelateerde signalering op de naam van een burger te zetten, dan worden daarbij ontegenzeggelijk persoonsgegevens verwerkt. Daarbij willen we benadrukken dat ook in een voorfase, bij de voorafgaande verwerking van informatie die aanleiding geeft tot een signalering, vaak gevoelige gegevens over burgers worden verwerkt en gecombineerd. Ook in deze voorfase is het behoorlijk en rechtmatig verwerken van persoonsgegevens door overheidsdiensten van groot belang.



Datum
4 april 2024

Ons kenmerk
2024-010207

Het Handvest van de Grondrechten van de EU (GHV) en de Richtlijn Gegevensbescherming Rechtshandhaving (RGR; Richtlijn 2016/680)

Wanneer de politie of justitiële diensten persoonsgegevens verwerken dan zijn zij gehouden om geldende gegevensbeschermingswetten en hiermee samenhangende beginselen in acht te nemen. Als eerste en belangrijkste uiteraard het GHV. Daarin is het grondrecht op de bescherming van persoonsgegevens gecodificeerd. Voorts is daarin onder meer het evenredigheidsbeginsel opgenomen. Aanvullend is de RGR van toepassing. Daarin zijn de volgende beginselen uitgewerkt: Rechtmatigheid, behoorlijkheid, transparantie, doelbinding, minimale gegevensverwerking, juistheid, opslagbeperking, integriteit, vertrouwelijkheid en de verantwoordingsplicht (voor de verantwoordelijken voor de verwerkingen). De RGR is van toepassing op iedere verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten (waaronder de politie en justitiële instanties) met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen.

Het voorgaande betekent dat verwerkingen dus niet alleen behoorlijk en rechtmatig moeten zijn, maar dat verwerkingen onder meer ook niet bovenmatig mogen zijn in verhouding tot de doeleinden, dat persoonsgegevens juist en geactualiseerd moeten zijn en bovendien bewaard dienen te worden in een vorm die het onmogelijk maakt betrokkenen langer te identificeren dan noodzakelijk.

Voorts bepaalt de RGR dat burgers in beginsel het recht hebben op inzage, rectificatie of wissing van hun persoonsgegevens, maar dat nationale wetgevers wel de mogelijkheid hebben om – in duidelijk aangegeven situaties - de informatieverstrekking aan de betrokkenen uit te stellen, te beperken of zelfs (tijdelijk) achterwege te laten, of de inzage in hun persoonsgegevens volledig of gedeeltelijk te beperken, bijvoorbeeld om – begrijpelijk - lopende onderzoeken niet te schaden. Een weigering of beperking van de inzage dient in principe schriftelijk aan de betrokkene te worden toegelicht, met vermelding van de feitelijke of juridische gronden die aan het besluit ten grondslag liggen.

Niet alleen elke verwerking dient in overeenstemming te zijn met het GHV en de RGR, maar ook elke beperking van de rechten van burgers dient uiteraard in overeenstemming te zijn met het GHV en de RGR. Maar als de politie of een justitiële instantie aan burgers het recht op informatie, inzage, rectificatie of wissing van persoonsgegevens of een verwerkingsbeperking ontzegt, dan heeft die burger wel het recht om de AP te verzoeken om de rechtmatigheid van de verwerking en/of de beperking van hun rechten te controleren. Burgers dienen door de politie en door justitiële autoriteiten actief te worden ingelicht over dat recht. Wanneer de AP in dat geval namens de betrokkene optreedt, dan dient de AP de betrokkene er ten minste van in kennis te stellen dat zij alle noodzakelijke controles of toetsingen heeft verricht. En de AP dient burgers er dan over te informeren dat ze daarna het recht hebben om in bezwaar te gaan en om in beroep te gaan bij een rechter.



Datum
4 april 2024

Ons kenmerk
2024-010207

De RGR is in Nederland omgezet in de Wet Politiegegevens (Wpg) en de Wet Justitiële en Strafvorderlijke gegevens (Wjsg). En waar dat niet goed of volledig is gebeurd, werkt de RGR met betrekking tot de rechten van burgers 'gewoon' rechtstreeks.

Kort en goed: Met betrekking tot ook deze CTER-registraties zijn de beginselen en normen duidelijk en nauwkeurig, is het toezicht op de naleving en de handhaving daarvan belegd bij de AP, kunnen burgers te allen tijden een klacht indienen bij de AP als ze bijvoorbeeld vermoeden dat hun persoonsgegevens onbehoorlijk of onrechtmatig worden verwerkt en/of met derden worden gedeeld, kan de AP ambtshalve onderzoek doen naar deze verwerkingen en kan de AP ook optreden als intermediair als de politie en/of justitiële autoriteiten burgers het recht op informatie, inzage, rectificatie of wissing van persoonsgegevens of een verwerkingsbeperking ontzeggen.

Bij het doen van onderzoek moeten we wel eerlijk melden dat de AP nog steeds kampt met serieuze capaciteitsproblemen. Die zijn bekend bij u. Vandaar dat we uw hulp in het kader van dit toezicht zeer verwelkomen.

Doorgifte van persoonsgegevens aan ontvangers in derde landen

Aanvullend willen we nog opmerken dat de AP nauw samenwerkt met Europese collega-toezichthouders uit andere EU-lidstaten. Onder andere wanneer burgers worden geregistreerd in het Schengen Informatie Systeem (SIS). Ook dan is de AP overigens bevoegd om onderzoek te doen en om handhavend op te treden (of kan Europese collega-toezichthouders vragen om dat te doen).

De AP ervaart wel beperkingen bij het uitvoeren van haar taak indien (kort gezegd) buitenlandse instanties gegevens van burgers met een CTER-signalering doorgeven aan instanties buiten de EU. Uiteraard moet de doorgifte van deze persoonsgegevens dan voldoen aan de eisen die daarvoor zijn gesteld in hoofdstuk V van de RGR, 'Doorgifte van persoonsgegevens aan derde landen of internationale organisaties', en aan de in dat hoofdstuk opgenomen algemene beginselen. De AP houdt uiteraard ook toezicht op de naleving van deze beginselen.

Maar als wordt voldaan aan deze beginselen, dan onttrekken de (vervolg)verwerking van de doorgegeven persoonsgegevens in het land waarnaar ze zijn doorgegeven zich aan het toezicht van de AP. Burgers zullen zich dan bij vermoedens van onbehoorlijke of onrechtmatige verwerkingen moeten wenden tot de toezichthouder en/of de rechter van het betreffende land. Extra reden voor de politie en justitiële instanties om zich bij doorgifte indringend te vergewissen van het beschermingsniveau in het betreffende land.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

In bijzondere gevallen kan er ook sprake zijn van het verwerken van persoonsgegevens in het kader van CTER-signaleringsen die niet onder het bereik van de RGR vallen. Denk bijvoorbeeld aan de verwerking



Datum
4 april 2024

Ons kenmerk
2024-010207

van gegevens door de NCTV. In die gevallen is de AVG van toepassing. Ook dan dienen instanties zich te houden aan de beginselen en rechten zoals hiervoor beschreven. En ook met betrekking tot die verwerkingen is de AP de bevoegde toezichthouder.

Inlichtingendiensten

Tot slot kunnen ook de inlichtingendiensten AIVD en MIVD een rol spelen bij CTER-signaleringsen. Wanneer deze inlichtingendiensten gegevens verwerken dienen ook zij bij die verwerkingen de grondrechten van burgers in acht te nemen, zoals onder meer het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en Conventie 108. Het is in die gevallen echter de CTIVD die als toezichthouder bevoegd is. Daarbij willen we wel opmerken dat alle informatie die door inlichtingendiensten verstrekt wordt aan de politie of justitiële diensten op het moment van overdracht onder het bereik van RGR of de AVG vallen.

Waar kunnen burgers terecht

Zoals uit het voorgaande blijkt bestaat er inmiddels een duidelijk en nauwkeurig wettelijk regime voor de verwerking van genoemde CTER-signaleringsen (zoals voor alle verwerkingen van persoonsgegevens door politie en justitiële organisaties). Inclusief goed uitgewerkte mogelijkheden voor burgers in het kader van de rechtsbescherming. Maar bekend is dat allerm minst. Zo ontvangt de AP slechts enkele klachten op jaarbasis hierover.

Begrijpelijk en terecht merkt u dan ook op dat uit uw (eerste) verkenning naar voren komt dat burgers niet weten waar zij terecht kunnen om duidelijkheid te krijgen over CTER-registraties en hoe ze een registratie kunnen aanvechten. Als eerste dienen onder meer de politie en justitiële instanties zich dat aan te trekken door burgers veel beter en actiever te informeren over hun rechten. Maar ook wij trekken ons dat aan en kunnen en zullen actiever voorlichting gaan geven over onze taak en onze bevoegdheden.

Die onbekendheid is waarschijnlijk mede de oorzaak van het feit dat burgers zich dan (ten einde raad) tot u wenden. We begrijpen dat u inmiddels al een tiental klachten heeft ontvangen. Gelet op het voorgaande kunt u zich vrij voelen deze burgers te wijzen op de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de AP en ook op de mogelijkheid om de AP te vragen om namens hen op te treden als de politie of justitiële instanties burgers het recht op informatie, inzage, rectificatie of wissing van persoonsgegevens of een verwerkingsbeperking al hebben ontzegd.

Tot slot

Dit betreft een gewichtig onderwerp en het is belangrijk om de problematiek waar burgers mee geconfronteerd worden goed te onderzoeken en te redresseren waar nodig en geboden. Mocht uit uw onderzoek blijken dat er inderdaad onbehoorlijk en/of onrechtmatig persoonsgegevens zijn verwerkt en mochten de politie en/of justitiële instanties uw aanbevelen ter zake daarna niet vrijwillig opvolgen, voelt u zich dan eveneens vrij ook die bevindingen aan ons over te dragen. In dat geval kunnen wij dan aanvullend onze toezichthoudende bevoegdheden inzetten waar dan nog nodig en geboden.

Toezicht op de naleving van het grondrecht op bescherming van persoonsgegevens is immers de kerntaak van de AP. Het Hof van Justitie van de EU benadrukte zeer recent nogmaals dat de AVG en de RGR 'een



Datum
4 april 2024

Ons kenmerk
2024-010207

hoog beschermingsniveau garanderen waar het gaat om het aan natuurlijke personen toekomende grondrecht op bescherming van hun persoonsgegevens, dat is neergelegd in artikel 8, lid 1, van het Handvest van de grondrechten, en in artikel 16, lid 1, VWEU, dat de AP 'ertoe gehouden is zich met de nodige voortvarendheid en zorgvuldigheid te kwijten van haar taak om toe te zien op de volledige naleving van de AVG en de RGR' en dat het (om een doeltreffende toepassing van de AVG en de RGR te waarborgen) zelfs 'van bijzonder belang is' dat de AP 'doeltreffend optreedt tegen schendingen van de AVG en de RGR. Dit laatste in het bijzonder om een einde te maken aan die schendingen, ook in situaties waarin de betrokkenen niet op de hoogte zijn gebracht van de verwerking van hun persoonsgegevens, zich daar niet van bewust zijn of in ieder geval niet hebben verzocht om die gegevens te wissen.' Zodra alle aanbevelingen van de Parlementaire enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening volledig zijn opgevolgd en uitgevoerd kunnen en zullen we daar ook op die juiste, zorgvuldige en voortvarende wijze invulling aan kunnen gaan geven.

De AP zal deze brief openbaar maken op de website www.autoriteitpersoonsgegevens.nl. Mocht u zich daartegen willen verzetten, dan dient u uiterlijk op 18 april schriftelijk en gemotiveerd aan te geven waarom deze brief niet – of slechts gedeeltelijk – geopenbaard zou mogen worden in de zin van de Wet open overheid.

Hoogachtend,
Autoriteit Persoonsgegevens,

Aleid Wolfsen
voorzitter